

ח'רבת מדרס - בעקבות לוחמיו של בר-כוכבא

עונה: כל השנה, במיוחד באביב ובקיץ

התאמת המסלול: לכל המשפחה

קושי המסלול: קל מאוד

אורך המסלול: קילומטר הליכה ומעט זחילה.

משך המסלול: כשעתיים.

מפה: מפת סימון שבילים מס' 9, "מבואות ירושלים"

(מהדורה אחרונה ומעודכנת ביותר הודפסה בשנת 2006)

הגעה מהמרכז: פונים מכביש ירושלים-תל אביב במחלף שער הגיא. ממשיכים דרומה בכביש מס' 38, לעבר בית-שמש ובית-גוברין. מול הפניה ימינה למצפה משואה ישנה פניה ברורה, משולטת שמאלה (וסימון שבילים ירוק), לעבר ח'רבת מדרס. מכיוון שאין כאן פניה שמאלה צריך לפנות ימינה, למצפה משואה ולהסתובב שם. ממשיכים בדרך המסומנת ירוק כשני קילומטרים עד פנייה ימינה, של דרך עפר המסומנת שחור לחניון. **ציוד נדרש:** פנס טוב, מים, נעלי הליכה, מכנסיים ארוכים ועבים ובגדים שמותר ללכלך.

המסלול מעגלי. אין צורך בהקפצת רכבים.

- **האזור כולו מלא בבורות מסוכנים שפתחיהם לעתים נסתרים. יש לנוע על שבילים בלבד ולהשגיח על הילדים.**

גם אם אין כוונה להקדיש יום שלם לטיול בשפלת יהודה, אלא רק חולפים באזור, כדאי לבקר בח'רבת מדרס ולהתוודע לחיי המורדים בימי מרד בר-כוכבא. לאחר נצחונות נהגו המורדים להבעיר משואות ולבשר את החדשות הטובות ברבים, אולם בהיערכות לקרבות ובעקבות כישלונות העדיפו להימנע מחשיפת מיקומם ולפיכך, ירדו למחתרת; אל מערכות מסתור מתוחכמות שהכינו מבעוד מועד.

מרחבת העפר בה חונים ממשיכים ברגל בשביל מסומן כחול. לאחר כמה מאות מטרים מגיעים אל במרומי הגבעה ואל שרידיה של מצבה קדומה דמוית פירמידה – היחידה מסוגה בישראל. בהמשך מתגלה בור בקרקע. זוהי מערת פעמון שתקרתה קרסה ומתוכה צומחת כיום תאנה. מיד בכניסה למערה, לפני מתלול העפר היורד לעומקה, נראים מספר פתחים. יש להיכנס דרך הימני שבהם ולפנות בו מיד שמאלה במחילה צרה. לכל הדרך חקוקים חצים קטנים ואף קבועים מחזירי אור קטנים מעל הפתחים דרכם צריך לעבור כדי לצאת. כדאי לעקוב אחריהם. מערך חצוב כזה מכונה בפי החוקרים "מערת מסתור", כיוון ששימשה כבסיס יציאה לפעולות וכמקלט ללוחמיו של בר-כוכבא. המחילות והמערות שנחצבו בסלע הקרטון הרך כחלק מההכנות למרד, נבנו עם הרבה מעברים צרים ומפותלים. הם נועדו להקשות על הפולש את ההתמצאות במערכת המסתור ולמנוע את המעבר במחילותיה. בהמשך, נפתחת המחילה למעין חדרון קטן ששימש כמקווה, וממשיכה לחדרון גדול יותר שסתום רובו בעפר. מחדרון זה מוליכה מחילה צרה במיוחד לאולם הגדול במערכת המסתור, שבקירותיו חצובים כוכי קולומבריום. האולם הקטן הוא מקום טוב לשבת בו מעט. אפשר לנצל את הישיבה כדי לנסות לדמיין איך הרגישו המורדים כשחיו במערות הללו. פעמים רבות לא העזו לצאת מהמערות משך ימים רבים ונותרו חסרי מזון ומים. הרומאים עצמם חששו להיכנס

לתוך המערות הצרות והלא מוכרות ולכן, לאחר שגילו פתחיהן, היו מציתים מדורות מעשנות מעליהם. העשן הסמיך גרם למורדים למות בחנק או לזחול החוצה וליפול בידיהם.

בקר ימין של האולם ישנם שני פתחים. השמאלי הוא מבוי סתום ולכן יש להמשיך בימני. זוחלים בעלייה אל אולם נוסף וממנו יורדים בזחילה עד לפנייה שמאלה. מיד אחרי הפנייה שלמאלה ישנה ירידה אנכית קטנה. בתחתית אחד הקטעים הצרים ביותר של המחילה. אם רוצים להתקדם כשהראש לפניכם, מה שקל יותר, תחתית הירידה האנכית היא המקום לעשות זאת (זה לוקח זמן אז כדאי להתאזר בסבלנות ולשמור על מרווחים). בהגעה אל מערכת הפעמון, בקצה המחילה ישנו סולם קטן. רצוי להציב אדם מבוגר שיסייע ליוצאים מהפתח להתהפך ולהעביר את רגליהם קדימה (וגם להזכיר ליוצאים לא להרים את הראש מוקדם מדי...).

כשיוצאים ממערת המסתור מבינים לפתע שמדובר במסלול מעגלי בבטן האדמה וכי נמצאים במורד מתלול העפר שבראשו פתח הכניסה למערכת המסתור. מכאן ניתן לחזור אל הרכבים, אך אפשר להמשיך ולטייל בחלקה הצפון מערבי של הגבעה שזרועה כולה בשרידים ארכיאולוגיים נוספים: ביניהם מערת קבורה מפוארת עם אבן גולל שהושחתה על ידי חרדים שמתנגדים לחפירות קברים ובמערת קולומבריום הנמצאת בשיפולים הצפוניים של הגבעה. ניתן לחזור לחניית הרכבים בשביל המסומן ירוק, המסתעף מהשביל המסומן כחול, החולף בפתחה.

בחורף שנת 2011 התגלתה במדרון הצפוני כנסייה ביזאנטית יפה. בכנסייה התגלו שמונה עמודי שיש וכותרות מפוארות שהובאו מתורכיה ורצפות פסיפס מרהיבות עם דגמים גיאומטריים וכן דגמים מעולם החי והצומח. יפה במיוחד הוא פסיפס החוגלות. אחד מחדרי הכנסייה מוביל אל קבר תת-קרקעי. חוקרים סבורים כי מדובר במקום מושבו וקברו של הנביא זכריה, שידוע כי הונצח בתקופה הביזאנטית, בשנת 415 לסה"נ. מתחת לכנסייה ישנה מערכת מסתור תת-קרקעית נוספת מימי המרד הגדול (67-70 לסה"נ) ומימי מרד בר כוכבא (132-135 לסה"נ), אך היא סגורה לציבור. למרבה הצער הפסיפסים הושחתו קשה על ידי חרדים המתנגדים לחפירות הארכיאולוגיות. כרגע הרצפה מכוסה בעפר והאתר סגור בפני הציבור, אך יש לקוות שיבוא יום והוא ישוקף ויפתח בפני מטיילים.

עודכן בתאריך: 25.5.2011